

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Paavilainen, Marika

Title: "Jag fick en pojke som kan spela inte". Om negationens placering i finskspråkiga elevers inlärarysvenska

Year: 2010

Version:

Please cite the original version:

Paavilainen, M. (2010). "Jag fick en pojke som kan spela inte". Om negationens placering i finskspråkiga elevers inlärarysvenska. In C. Falk, A. Nord, & R. Palm (Eds.), *Svenskans beskrivning 30: Förhandlingar vid trettionde sammankomsten för svenskans beskrivning*, Stockholm den 10 och 11 oktober 2008. (pp. 260-270). Stockholms universitet. *Svenskans beskrivning*, 30. <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:319807/FULLTEXT01.pdf>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

”Jag fick en pojke som kan spela inte”

Om negationens placering i finskspråkiga elevers inläraarsvenska

Marika Paavilainen

Inledning

Eftersom Finland har två officiella språk, läser alla finskspråkiga elever svenska i skolan. De flesta elever börjar läsa svenska som B1-språk när de börjar på högstadiet, dvs. i årskurs 7. År 2007 började 89,4 procent av de finskspråkiga eleverna att läsa svenska på högstadiet (Undervisningsministeriet 2008).

Enligt Läroplansgrunderna (Utbildningsstyrelsen 2004:132–133) för svenska som det andra inhemska språket (B-svenska) ska eleven under årskurserna 7–9 tillägna sig grundläggande färdigheter i svenska. De grammatiska strukturer som ska tas upp är substantiv- och adjektivböjning samt den centrala verb- och satsläran (bl.a. negationens placering).

Hur eleverna sedan lär sig svenska under grundskolans årskurser 7–9 har undersökts relativt litet i Finland. Därför inleddes forskningsprojektet *På väg mot kommunikativ kompetens – tillägnandet av svenskans struktur hos finska inlärare* hösten 2007. Projektet finansieras av Svenska litteratursällskapet i Finland.

I denna artikel presenterar jag en studie om systematiskt bruk av negationens placering som är en del av min kommande doktorsavhandling. Även om placeringen av *inte* har studerats mycket i svenskt inläraarspråk hos semi-formella inlärare har den inte analyserats under ett tidigt stadium av inläringen hos formella inlärare. Med *formella inlärare* avses inlärare som lär sig målspråket i formell undervisning utanför målspråksmiljön medan *semi-formella inlärare* lever i ett samhälle där målspråket talas och de deltar i undervisning. Jag har valt att studera företeelsen också på grund av att den är ett fenomen som kan relateras till processbarhetshierarkin (Pienemann 1998) och att den utgör en svårighet för finstalande, åtminstone i bisatser.

Tidigare forskning om negationens placering

Hyltenstam (1977) har undersökt hur vuxna L2-inlärare tillägnar sig negationens placering i svenskan. Enligt honom har inläringen följande inlärningsgång (1977:404): Först placerar inläraaren negationen före det finita verbet (*Pojken inte springer*). Sedan producerar han den i vissa fall efter det finita verbet. Detta händer först i satser med finita hjälpverb (*Pojken kan inte*

springa) och senare även i dem med enkla huvudverb (*Pojken springer inte*), vilket leder till att negationens placering blir målspråksriktig i huvudsats-erna. På detta utvecklingsstadium upptäcker inläraren att hans bruk av negation (V_f + Neg) inte överensstämmer med målspråket i fråga om bisatser. Då börjar inläraren producera negationen före det finita verbet, först i bisatser med ett enkelt huvudverb (*att pojken inte springer*) och senare även i dem med ett finit hjälpverb (*att pojken inte kan springa*). Enligt Hyltenstam inverkar således både satsens och verbets typ på variationen av negationens placering. Bolanders (1987) studie om placeringen av *inte* hos vuxna andraspråksinlärare bekräftade Hyltenstams resultat. Håkansson (1989) visade i sin tur att även barn som tillägnat sig svenska som sitt modersmål följer samma inlärningsgång som andraspråksinlärare.

Hammarberg (1979), som analyserade om Hyltenstams material, kritiserade Hyltenstams tolkning, enligt vilken alla inlärare oberoende av modersmålet börjar inläringen med att använda en struktur där negationen står före verbet (Neg (Aux) V_h). Hammarberg (1979:16–19) ansåg att transfer kunde påverka utgångspunkten för inläringen på så sätt att för inlärare som har ett modersmål där negationen kommer före finitet, inleds inläringen med en likadan struktur, medan för inlärare som har ett modersmål där negationen står efter finitet, skulle inläringen inledas med det. Hammarberg ansåg att orsaken till att informanterna behärskade huvudsatskontexter med ett hjälpverb bättre än dem med ett finit huvudverb kunde vara att negationen placeras i förhållande till huvud verbet och inte till det finita verbet.

Enligt processbarhetsteorin (Pienemann 1998) sker inläringen av negationens placering stegvis och följer en inlärningsgång som presenteras i tabell 1.

Tabell 1. Inlärningsgången för svenskans Neg (Pienemann & Håkansson 1999:404)

Processningsprocedur	Negation
5. grammatisk information mellan satser skillnad huvudsats/bisats	b) Neg Auxf Vi a) Neg Vf
4. grammatisk information inom satser, mellan fraser	Vf Neg
3. grammatisk information inom fraser, frasmorfologi	–
2. ordklass lexikal morfologi	(Aux) V Neg (Aux) Neg V
1. "ord"	Neg X

Som tabellen visar förekommer negationen enligt Pienemann och Håkansson (1999:407–408) först i strukturen Neg X (nivå 1) där X är ett ord. Strukturen är ogrammatisk i svenskan t.ex. i kontexten Neg V, som i *Jag inte bor här*. Nästa konstruktion enligt teorin är (Aux) Neg + V, vilket betyder att strukturen på nivå 1 har kompletterats med ett fakultativt hjälpverb. Så länge som det inte finns kongruens mellan verbfrasens delar (t.ex. *kan reser* i stället för *kan resa*) kan strukturen enligt Pienemann och Håkansson före-

komma på nivå 2, på vilken även den ogrammatiska konstruktionen (Aux) V neg uppträder. Enligt Pienemann och Håkansson visar den senare konstruktionen att det problematiska för en inlärare är att göra skillnad mellan ett finit och ett infinit verb, finithet uppmärksammas inte på nivå 1 eller 2. På nivå 3 dyker det inte upp några nya negationsstrukturer, utan utvecklingen av negationens placering går enligt teorin framåt först på nivå 4, där inläraren placerar *inte* efter finitet, t.ex. Aux_f Neg V_i, vilket förutsätter kongruens mellan verbfrasens delar. Till sist inlärs bisatsordföljden, först Neg V_f och sedan Neg Aux_f V_i. Detta kräver informationsöverföring mellan satser och hör därför till nivå 5 i processbarhetshierarkin.

Material

Materialet om negationens placering är insamlat i slutet av årskurs 8 då de 41 finskspråkiga informanterna hade läst svenska i nästan två läsår. 34 elever hade fått undervisning om både huvud- och bisatsordföljd, 7 däremot endast om huvudsatsordföljd. Materialet är muntligt och eliciterades med hjälp en något modifierad version av det s.k. Lotto-spelet som är ett kommunikativt spel (Håkansson & Hansson 2000; se också Glahn m.fl. 2001). Varje testtillfälle bandades in på video och inspelningarna transkriberades före analysen.

Spelet bestod av sammanlagt 36 bildkort i vilka pojkar/flickor/en hund/en fågel utförde någon aktivitet. Hälften av korten var positiva (*Pojken sover*) och hälften deras negativa motsvarigheter (*Pojken sover inte*) vilket markerades med ett kryss ovanpå bilderna. Spelet bestod av tre olika delar: Först genomfördes ett spelmoment med enkla huvudverb (*Flickan cyklar*), i den andra delen användes hjälpverbet *kan* (*Pojken kan spela*) och i det sista spelmomentet hjälpverbet *vill* (*Flickan vill måla*).

Inför varje spelmoment introducerades korten för eleven så att testledaren presenterade ett positivt kort och sedan visade dess negativa motsvarighet för eleven, som borde säga vad som *inte* hände i kortet. I själva spelet borde eleven producera bisatser som inleddes med relativpronomenet *som*. Testledaren och eleven lyfte kort i tur och ordning och eleven beskrev vilket kort det var som han eller testledaren hade fått. Testledaren frågade *Vad fick du?* och eleven svarade t.ex. *Jag fick en pojke som inte kan spela*. Satserna som ingick i spelet presenteras i tabell 2.

Som framgår av tabell 2 innehåller materialet sammanlagt 18 negerade huvudsatser och 18 negerade bisatser. I båda satstyperna ingår 6 satser som innehåller ett enkelt huvudverb och 12 med en verbkedja (ett modalt hjälpverb + infinitiv). Eliciteringstekniken för huvudsatserna var något annorlunda än för bisatserna då de producerades i samband med presentation av korten medan bisatserna eliciterades under själva spelet.

Tabell 2. Satserna i Lotto-spelet

Ett huvudverb	<i>Kan</i> + infinitiv	<i>Vill</i> + infinitiv
Pojken fiskar inte ... som inte fiskar	Pojken kan inte spela ... som inte kan spela	Pojken vill inte simma ... som inte vill simma
Barnet äter inte ... som inte äter	Flickan kan inte dansa ... som inte kan dansa	Hunden vill inte komma ... som inte vill komma
Flickan cyklar inte ... som inte cyklar	Flickan kan inte skriva ... som inte kan skriva	Pojken vill inte svara ... som inte vill svara
Flickan sjunger inte ... som inte sjunger	Fågeln kan inte flyga ... som inte kan flyga	Flickan vill inte måla ... som inte vill måla
Flickan läser inte ... som inte läser	Barnet kan inte gå ... som inte kan gå	Barnet vill inte leka ... som inte vill leka
Pojken sover inte ... som inte sover	Pojken kan inte hoppa ... som inte kan hoppa	Pojken vill inte dricka ... som inte vill dricka
Totalt: 6 huvudsatser 6 bisatser	Totalt: 6 huvudsatser 6 bisatser	Totalt: 6 huvudsatser 6 bisatser

Negationen i svenskan och finskan

Finskans och svenskans huvudsatsordföljd skiljer sig från varandra när det gäller negationens placering. I elevernas modersmål finskan står negationen, som är ett verb, före det finita verbet i en huvudsats (1) medan det står efter det i en svensk huvudsats (2).

- (1) Poika *ei* syö S + Neg + V
- (2) Pojken äter *inte* S + V_f + Neg
- (3) ... joka *ei* osaa hyppiä rel + Neg + Aux + V_i
- (4) ... som *inte* kan hoppa som + Neg + Aux_f + V_i

Bisatserna i båda språken har i fråga om negationens placering en likadan ordföljd där *inte* kommer före finitet, jämför t.ex. (3) med (4). Svenskans bisatsordföljd skiljer sig således från huvudsatsordföljden, medan finskan uppvisar samma ordföljd i båda satstyperna.

Analys

Negationens placering i materialet granskas i det följande med hjälp av implikationell skalning. Analyserna utförs på två nivåer: systematiskt bruk (3 förekomster) och 80-procentigt bruk (se t.ex. Glahn m.fl. 2001 och Rahkonen & Håkansson 2008).

Vid studiet av systematiskt bruk har data klassificerats genom att tillämpa följande principer: om en målspråksenlig placering av negationen förekom minst 3 gånger, ansågs inläraren använda den systematiskt (anges med ett plustecken i tabell 3). Om det förekom 0–2 fall där inläraren hade placerat negationen målspråksenligt, ansågs strukturen inte höra till hans språkliga repertoar (anges med ett minustecken i tabell 3). I tabellen står *HS* för huvudsats, *BS* för bisats, *ett verb* för kontexter med ett enkelt huvudverb och *två verb* för kontexter med en verbkedja. Systematiskt bruk betraktas här på gruppnivå.

Tabell 3. Systematiskt bruk av negationens placering i procent av individer

		Kontext								Totalt	
		HS ett verb		HS två verb		BS ett verb		BS två verb		f	(%)
		f	(%)	f	(%)	f	(%)	f	(%)		
Systematiskt bruk	+	28	(68,3)	27	(65,9)	15	(36,6)	1	(2,4)	71	(43,3)
	-	13	(31,7)	14	(34,1)	26	(63,4)	40	(97,6)	93	(56,7)
Totalt		41	(100,0)	41	(100,0)	41	(100,0)	41	(100,0)	164	(100,0)

Som framgår av tabell 3 uppvisar huvudsatser med ett eller två verb de högsta värdena: 68,3 procent av eleverna placerade negationen systematiskt målspråksenligt i det förra fallet, 65,9 procent i det senare. Bisatser med två verb uppvisar det lägsta värdet: endast 2,4 procent av informanterna producerade negationen före det finita verbet i dem. Bisatser med ett verb ligger mellan dessa två ytterligheter: 36,6 procent av eleverna behärskade negationens placering i denna kontext. Skillnaderna mellan de olika variabelparen i tabell 3 är signifikanta ($p < 0,05$; χ^2 -testet) med undantag för *HS ett verb* vs. *HS två verb*. Detta betyder att eleverna på gruppnivå klarade ungefär lika bra av att producera *inte* i huvudsatser med ett huvudverb och i dem med en verbkedja. Bisatser med ett enkelt huvudverb var signifikant svårare för eleverna än de två förstnämnda kontexterna och den allra svåraste kontexten var bisatser med en verbkedja.

I tabell 4 har data som tabell 3 bygger på ordnats implikationellt. Tabellen är en förenklad implikationstabell där de fyra första raderna utgörs av grupper av inlärare som var och en uppvisar samma placering av negationen, i tabellen markerat med plus-, minus- och eventuella tildetecken (se t.ex. Torgerson 1967 och Rahkonen & Håkansson 2008). Utropstecknet (!) anger undantag från den implikationella skalan och tildetecknet (~) sådana fall där negationen kom efter det infinita verbet.

Den översta delen av tabell 4 (grupp 1–grupp 3) följer en implikationell ordning, men eftersom det finns så många undantag från den idealiska modellen utgör tabellen som helhet inte en äkta implikationell skala ($C_{rep} =$

Tabell 4. Systematiskt bruk – en förenklad implikationstabell

	Antalet informanter	HS ett verb	HS två verb	BS ett verb	BS två verb
Grupp 1	3	+	+	+	-
Grupp 2	12	+	+	-	-
Grupp 3	13	+	~	-	~
Grupp 4	11	-	+!	+!	-
Informant 5	1	-	+!	-	-
Informant 13	1	-	-	+!	+!
Totalt	41	28	27	15	1

0,85, $C_{scal} = 0,73$). Man kan dock finna fyra grupper inom vilka informanterna placerar negationen likadant i olika kontexter.

I (5)–(14) presenteras exempel på alla strukturer som eleverna producerade.

- (5) Pojken sover *inte* (S + V_f + Neg)
- (6) *Pojken *inte* fiskar (S + Neg + V_f)
- (7) Pojken kan *inte* spela (S + V_f + Neg + V_i)
- (8) *Flickan kan dansa *inte* (S + V_f + V_i + Neg)
- (9) *Pojken *inte* kan hoppa (S + Neg + V_f + V_i)
- (10) (Jag fick flickan) som *inte* cyklar (*som* + Neg + V_f)
- (11) *(Jag fick flickan) som sjunger *inte* (*som* + V_f + Neg)
- (12) (Jag fick flickan) som *inte* kan dansa (*som* + Neg + V_f + V_i)
- (13) *(Jag fick pojken) som vill *inte* simma (*som* + V_f + Neg + V_i)
- (14) *(Jag fick pojken) som kan gå *inte* (*som* + V_f + V_i + Neg)

Grupp 1 är den enda gruppen som gjorde en skillnad mellan huvud- och bisatser med ett verb, dvs. de varierade ordföljden i huvud- och bisatser, dock inte i dem med två verb. Informanterna behärskade negationens placering i huvudsatser oberoende av verbets typ, dvs. de producerade *inte* målspråksenligt efter det finita verbet som i exemplen (5) och (7). Bisatserna med ett enkelt verb blev också målspråksenliga så att negationen kom före det finita verbet (ex. 10) men i bisatser med en verbkedja hamnade *inte* efter det finita verbet (ex. 13).

Grupp 2 producerade *inte* efter det finita verbet oberoende av satstypen och om satsen uppvisade ett infinit verb eller inte. Gruppen behärskade således negationens placering i huvudsatser med ett enkelt verb (ex. 5) och i dem med en verbkedja (ex. 7) men inte i bisatser med ett enkelt finit verb (ex. 11) eller en verbkedja (ex. 13) eftersom negationen hamnade efter det finita verbet även i dem.

Grupp 3 klarade av huvudsatserna med ett enkelt verb, dvs. *inte* kom målspråksenligt efter finitet (ex. 5). En närmare granskning av kontexter med en verbkedja uppvisade ett intressant mönster: gruppen verkade placera *inte* efter det lexikala verbet (V + Neg), vare sig detta var finit eller infinit och gjorde detta oberoende av satstypen. Med lexikalt verb avses den informationsbärande delen av verbfrasen. På detta sätt blev ordföljden i huvudsatser med två verb (ex. 8) och i bisatser med antingen ett enkelt verb (ex. 11) eller en verbkedja (ex. 14) inte målspråksenliga medan den blev det i huvudsatser med ett verb (ex. 5).

Grupp 4 avviker från den implikationella ordningen eftersom de inte klarade ordföljden i huvudsatser med ett enkelt verb medan de klarade den i huvudsatser med en verbkedja och i bisatser med ett enkelt verb. Dessa informanter satte in *inte* före det lexikala verbet (Neg + V) vare sig detta var finit eller infinit. Ordföljden i huvudsatserna med ett enkelt verb (ex. 6) och i bisatserna med en verbkedja (ex. 13) blev således inte målspråksenliga, i motsats till huvudsatserna med ett hjälpverb + infinitiv (ex. 7) och bisatserna med ett verb (ex. 10).

Informanterna 5 och 13 betedde sig lite annorlunda än andra elever. Informant 5 producerade *inte* före det lexikala verbet (Neg + V) i alla kontexter utom i bisatser med ett enkelt verb där det hamnade efter det finita huvudverbet (ex. 11). På detta sätt blev endast ordföljden i huvudsatser med två verb målspråksenlig (ex. 7) medan övriga kontexter inte blev det (ex. 6, 11 och 13). Informant 13 var den enda som i alla kontexter producerade negationen på exakt samma sätt som i finskan. Hos denna informant stod negationen före det finita verbet både i huvud- och i bisatser oberoende av verbtypen. På detta sätt blev huvudsatser med ett verb (ex. 6) eller en verbkedja (ex. 9) inte målspråksenliga medan båda bisatskontexterna (ex. 10 och 12) blev det.

Av de informanter som inte hade fått undervisning i bisatsordföljden hörde en elev till grupp 1, två till grupp 2 och fyra till grupp 4. Man kan således inte säga att dessa elever skulle ha placerat negationen på ett annat sätt än de som redan hade behandlat bisatserna i skolan. Detta kunde bero på att alla informanter hade fått ungefär lika mycket svensk input i skolan.

Utvecklingsgången för negationens placering som kan formuleras på basis av analysen av systematiskt bruk presenteras i tabell 5. I tabellen anger minus (–) att inläraren ännu inte gör distinktionen i fråga och plus (+) betyder att han gör det. Som tabellen visar är utgångspunkten för inläringen Neg + V, vilket betyder att negationen först produceras före det lexikala

Tabell 5. Utvecklingsgången för negationens placering

Steg	Struktur	Finit vs. infinit	HS vs. BS
1.	Neg V	–	–
2.	V Neg	–	–
3.	Vf Neg (Vi)	+	–
4.	Neg Vf	+	+
5.	Neg Auxf Vi	+	+

verbet både i huvud- och bisatser (se grupp 4). Sedan märker inläraren att hans sätt att producera negationen inte stämmer överens med målspråket och han börjar placera *inte* konsekvent efter det lexikala verbet, vilket han också gör när det lexikala verbet föregås av ett annat verb (grupp 3). Efter det börjar han uppmärksamma verbets finithet och producerar *inte* efter det finita verbet (grupp 2). Därefter börjar han göra en skillnad mellan ordföljden i huvud- och bisats vilket händer först i bisatser med ett enkelt verb (grupp 1). Det sista stadiet är att man placerar *inte* före verbet även i bisatser med en verbkedja, men enligt materialet har eleverna ännu inte nått upp till den nivån.

Analysen av systematiskt bruk kompletterades med en procentuell analys på 80-procentig nivå. Resultatet gav en nästan identisk bild som analysen av systematiskt bruk. Huvudsatserna med ett enkelt verb och med en verbkedja uppvisade de högsta värdena och bisatskontexterna med ett enkelt verb samt en verbkedja de lägsta. Att resultaten blev så lika beror på att informanterna var mycket konsekventa i hur de producerade negationen i de olika kontexterna och det fanns endast litet variation i materialet. Korrekthetsprocenten för de olika kontexterna hos enskilda individer var i flesta fall antingen 100 eller 0 och det fanns endast sammanlagt 16 fall av 164 i vilka riktighetsgraden var något mellan 0 och 100 procent.

När de procentuella skillnaderna i analysen av 80-procentigt bruk undersöks statistiskt med hjälp av χ^2 -testet ($p < 0,05$) kan man formulera följande svårighetshierarki för negationens placering i de olika kontexterna:

(15) HS ett verb | HS två verb > BS ett verb > BS två verb

Som framgår av (15) är det ungefär lika lätt att placera negationen i huvudsatskontexter med ett verb som i dem med en verbkedja. Bisatskontexter med ett enkelt huvudverb är däremot svårare för informanterna än huvudsatskontexter med en verbkedja. Det allra svåraste är att placera negationen målspråksenligt i bisatskontexter med ett hjälpverb + en infinitiv.

Sammanfattning och diskussion

Enligt analysen av systematiskt bruk följer inläringen av negationens placering en viss utvecklingsgång. Denna utvecklingssekvens stöder processbarhetsteorins förutsägelse (Pienemann & Håkansson 1999) och för bisatskontexternas del kan den ses som stöd för inlärningsgången som Hyltenstam (1977) observerat. Utgångspunkten för inläringen, Neg V, stöder också Hammarbergs hypotes om modersmålets inverkan. Enligt honom börjar inläringen med Neg V om inlärares L1-språk har motsvarande struktur. Å andra sidan är Neg V en naturlig utgångspunkt även därför att den är allmännare i världens språk än strukturen där negationen står efter verbet (se Dahl 1979).

Analyserna visade vidare att eleverna behärskade huvudsatsordföljden bättre än bisatsordföljden på procentuell nivå vilket stämmer överens med Hyltenstams (1977) och Bolanders (1987) resultat. Enligt analyserna i föreliggande studie behärskade eleverna de två olika huvudsatskontexterna ungefär lika bra och det fanns ingen signifikant skillnad mellan dessa kontexter. Detta kunde betyda att en del av eleverna redan hade passerat de två första stegen i inläringen. Även om man ska vara försiktig när det gäller procentuella gruppdata kan den observerade svårighetssekvensen åtminstone för bisatskontexternas del enligt min mening ses som stöd för inlärningsgången som Hyltenstam observerat: de lättare kontexterna tillägnas före de svårare i detta fall.

Analysen av systematiskt bruk visade att eleverna använde olika strategier när de placerade negationen i de olika satserna. Den valda strategin invercade på om resultatet blev målspråksenligt eller inte. En del av eleverna, grupperna 1 och 2, samt informant 13, verkade producera *inte* i förhållande till det finita verbet medan grupperna 3 och 4 samt informant 5 tyckte producera den snarare i förhållande till det lexikala verbet. Att *inte* kommer före det lexikala verbet kan enligt min mening tolkas som stöd för Hammarbergs (1979) hypotes att *inte* placeras i förhållande till huvud verbet i stället för finitet vilket resulterar i strukturer som (Aux) + Neg + V_i och Neg + V_f.

När dessa grupperns beteende översätts till processbarhetsteorins nivåer kan man konstatera att grupp 1 har kommit upp till nivå 5 då de klarade av bisatser med ett verb men ännu inte dem med två verb. Grupp 2 har nått upp till nivå 4 eftersom de behärskade båda huvudsatskontexterna men ännu inte bisatskontexterna. Grupperna 3 och 4 verkar vara på nivå 2 eftersom grupp 3 producerade strukturen (Aux) V Neg och grupp 4 strukturen (Aux) Neg V. Informant 13 använde strukturen Neg + X och är således på den lägsta nivån i processbarhetshierarkin. Informant 5 uppvisade däremot ingen systematik och nivån kan inte definieras.

Ett intressant fenomen i materialet var strukturer där negationen hamnade efter det infinita verbet (t.ex. *Pojken kan spela inte*). Likadana konstruktioner förekom även i Bolanders (1987) material. Hon ansåg att en förklaring

till fenomenet kunde vara att *inte* alltid placeras efter huvud verbet oberoende av dess form. En annan möjlighet enligt henne var att den postinfinita negationen kunde ses som stöd för att inlärarna använder konstituentnegation (Clahsen m.fl. 1983) så länge som reglerna för syntaxen inte är automatiserade. En ytterligare förklaring enligt henne kan vara helfrasinlärning: inlärare uppfattar strukturen hjälpverb + infinitiv som en helhet som måste hållas samman och placeras därför negationen efter den. Detta kan enligt Bolander bero på att sammansatta verbformer drillas i språkundervisning.

I de läroböcker som eleverna i min studie hade använt såg jag inte några tecken på sådan drillning och även om den muntliga undervisningens roll inte kunde kontrolleras anser jag att det är mera sannolikt att inlärare i början av inläringen producerar negationen i förhållande till det lexikala verbet, som bär upp den centrala informationen i verbfrasen. Kriteriet de rättar sig efter är således semantiskt, inte syntaktiskt, och först när de lär sig att verbets finithet spelar en roll i sammanhanget börjar de producera *inte* med tanke på syntaxen, dvs. efter finitet i huvudsatser.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att inläringen av negationens placering framskrider på samma sätt hos formella inlärare som hos semi-formella inlärare. Inlärningsgången kunde å ena sidan förklaras med att inlärarna använder olika strategier när de placerar negationspartikeln, å andra sidan med processbarhetsteoris processningshierarki (Pienemann 1998).

Litteratur

- Bolander, Maria 1987. Man kan studera inte så mycket. Om placeringen av negation och adverb i vuxna invandrades svenska. (SUM-rapport 5.) Stockholm: Institutionen för lingvistik, Stockholms universitet.
- Clahsen, Harald, Meisel, Jürgen M. & Pienemann, Manfred 1983. *Deutsch als Zweitsprache. Der Spracherwerb ausländischer Arbeiter*. Tübingen: Narr.
- Dahl, Östen 1979. Typology of sentence negation. *Linguistics*. 17. S. 79–106.
- Glahn, Esther, Håkansson, Gisela, Hammarberg, Björn, Holmen, Anne, Lund, Karen & Hvenekilde, Anne 2001. Processability in Scandinavian Second Language Acquisition. *Studies of Second Language Acquisition*. 23. S. 389–416.
- Hammarberg, Björn 1979. On Intralingual, Interlingual and Developmental Solutions in Interlanguage. I: K. Hyltenstam & M. Linnarud (red.), *Interlanguage. Workshop at the Fifth Scandinavian Conference of Linguistics. Frostavallen, April 27–29 1979*. Stockholm: Almqvist & Wiksell. S. 7–24.
- Hyltenstam, Kenneth 1977. Implicational patterns in interlanguage syntax variation. *Language Learning*. 27. S. 383–411.
- Håkansson, Gisela 1989. The acquisition of negative placement in Swedish. *Studia Linguistica*. 43. S. 47–58.
- Håkansson, Gisela & Hansson, Kristina 2000. Comprehension and production of relative clauses. A comparison between Swedish in impaired and unimpaired children. *Journal of Child Language*. 27. S. 313–333.
- Pienemann, Manfred 1998. *Language processing and second language development. Processability theory*. Amsterdam: Benjamins.

- Pienemann, Manfred & Håkansson, Gisela 1999. A unified approach towards the development of Swedish as L2: a processability account. *Studies in Second Language Acquisition*. 21. S. 383–420.
- Rahkonen, Matti & Håkansson, Gisela 2008. Production of written L2-Swedish – processability or input frequencies? I: J.-U. Keßler (red.), *Processability approaches to second language development and second language learning*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing. S. 133–161.
- Torgerson, Warren 1967. *Theory and methods of scaling*. New York: Wiley & Sons.
- Undervisningsministeriet 2008. Wera – webb-rapporteringstjänst. [Tillgänglig 22 januari 2008 på <<https://www.data.oph.fi/wera/wera?page=frameset&lang=sv>>.]
- Utbildningsstyrelsen 2004. *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004*. [Tillgänglig 19 augusti 2008 på <<http://www.oph.fi/svenska/ops/grundskola/LPgrundl.pdf>>.]